

■ ДУМКА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

УДК: 351.338.431

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В ІНСТИТУЦІЙНОМУ МЕХАНІЗМІ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРА ©

*В.В.КІНДЗЕРСЬКИЙ, аспірант,
асистент кафедри економіки
підприємства та управління
персоналом, Чернівецький
національний університет імені
Юрія Федьковича
(м. Чернівці)*

У статті розкрито теоретико-методичні аспекти державного регулювання та визначено його роль і значення в економіці. Запропоновано авторське бачення концептуальної схеми й ідентифікацію структурних елементів представлення державного регулювання в інституційному механізмі формування ефективності аграрного сектора. Здійснено аналіз еволюції нормативно-правового забезпечення стимулювання розвитку галузі у контексті оцінки нормативного закріплення функціональних пріоритетів політики державного регулювання в інституційному вимірі. Проаналізовано тенденції зміни агроефективності у глобальному контексті макроекономічного представлення господарських ефектів, які визнані наслідком регуляторної політики в аграрному секторі економіки України. Зроблено авторський висновок щодо теоретичної конструкції засобів узгодження ефективності аграрного сектора з інституціями державного регулювання.

Ключові слова: державне регулювання, аграрна політика, аграрний сектор, інституційний механізм, ефективність, інституції.

Табл 2. Рис. 1. Літ. 30.

Постановка проблеми. Аграрний сектор економіки - це особлива за організаційно-господарськими й інституційними ознаками галузь, ефективність якої досягається під дією цілого ряду факторів, серед яких особливу увагу слід звернути на державне регулювання. В постановочному плані аграрний сектор є безпекова для держави галузь, формує продовольчу, економічну, енергетичну й національну безпеку, які залежать від функціонування державного регулювання в інституційному механізмі формування ефективності. Інституційні умови розвитку аграрного сектору сьогодні такі, що він є базовою для вітчизняної економіки в соціально-економічному, бюджетоутворюючому плані, тому державне регулювання має беззаперечний сенс. Державний вплив на економіку – об’єктивна необхідність інституціоналізації важелів, прийомів, засобів, інституційних норм досягнення базових ефектів втілення господарського порядку. Тож державне регулювання розглядається як підсистема інституційного механізму забезпечення ефективності, сформована засобами узгодження аграрної політики з визначенням найбільш значимих пріоритетів поведінки агроекономічних агентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питання у структурно-методичному плані оцінки формування наукової парадигми визначення засад представлення державного регулювання в інституційному механізмі формування ефективності аграрного сектора здійснюються в узгодженні таких проблемних аспектів, як регулювання і державне регулювання; інституції та інституційний механізм; ефективність аграрного сектора. Така структуризація вимагає від нас теоретико-методичних й практичних оцінок проблематики на основі окреслення відповідного кола дослідників, які втілюють свої наукові ідеї у практику через публікацію результатів, а також виділення проблем, що потребують додаткового вивчення задля наукового вирішення. Отже, серед дослідників державного регулювання за результатами і публікаціями слід виділити таких, як: Л. Абалкін [1], О. Могильний [18; 19], Г. Мостовий [20], А. Діброва [6], П. Саблук [17; 25], Г. Калетнік [8; 9], А. Мазур [8], О. Кубай [9], В. Юрченко [30], В. Криленко [12], С. Кваша [10]; інституцій та інституційного механізму – Т. Веблен [4], Д. Норт [22], Г. Бардиш [3], О. Вільямсон [26], В. Небрат [21], К. Хітер [27], в аграрному секторі зокрема: Ю. Лопатинський [13], М. Малік [15; 16], В. Онегіна [23], Н. Шибаяєва [23], О. Шпикуляк [15; 16; 28], І. Кириленко [11]; ефективності розвитку та регулювання аграрного сектора – П. Гайдучий [5], Ю. Лупенко [14], В. Месель-Веселяк [17], М. Федорова [17], О. Шпичак [29], Б. Пасхавер [24], В. Андрійчук [2], Г. Єсель [7] та ін.

Проте, незважаючи на вагомий вклад науковців у вирішення піднятої проблеми, ми пропонуємо її дещо інший контекст, з одночасним симбіотичним і структурно-відосбленим представленням таких дослідницьких пріоритетів у плані виокремлення проблемно-предметного ареалу розвитку пошукових напрацювань, як методологічний конструкт державного регулювання як системи управлінських впливів на об'єкт (економіку, аграрний сектор); інституціональна теорія та позиціонування інституційного механізму; оцінка тенденцій розвитку вітчизняного аграрного сектора економіки як об'єкта дії державного регулювання в інституційному механізмі формування ефектів. Такий перелік проблемних питань вважаємо сьогодні невирішеними в сенсі наукового представлення бачення інституційної парадигми державного регулювання аграрного сектора національної економіки.

Формулювання цілей статті – визначення теоретико-методичних засад державного регулювання, його місця в інституційному механізмі формування ефективності аграрного сектора економіки України з аналізом економічних ефектів як цільових орієнтирів регуляторної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретико-практична важливість успішної інституціоналізації державного регулювання аграрного сектора економіки визначена недосконалістю інституційного механізму, зокрема щодо об'єктивності узгодження вигод і витрат учасників суспільно-господарського процесу – підприємців, селян, держави, будь-яких інших суб'єктів, які мають відношення до процесу формування – споживання ефектів, створених у цій галузі. Практика свідчить, що продуктивна взаємодія суб'єктів обміну, особливо в умовах тривалого періоду транзитивності економіки, можлива лише за умови гармонізації складових державного регулювання в інституційному механізмі формування ефективності. Інституції при цьому відіграють спрямовуючу й координуючу роль,

адже формалізують державне регулювання, а також визначають цілі та засади функціонування галузі, виходячи з пріоритетних цілей. Дія державного регулювання в інституційному механізмі забезпечення ефективності й фактичний її рівень є тими чинниками, які дають можливість зрозуміти стратегічну мету національної аграрної політики. Попередньо хотілося б зазначити, що судячи з результатів розвитку вітчизняного агрогосподарського комплексу, державна політика управління ставить за мету системне стимулювання системного нарощування обсягів експортоорієнтованих продуктів рослинництва, утвердження сировинного характеру бізнесу з виробництва продукції з низькою доданою вартістю. На це вказують усі набуті сьогодні галузеві ефекти, які безперечно формуються не стихійно, а завдяки існуючій в інституційному механізмі системі державного регулювання – інституціям (правилам), втіленим в аграрній політиці.

Щодо України, то в регуляторному плані маємо чимало проблем агрополітичного виміру, тому в глобальному, загальноекономічному аспекті інституціоналізації принципів державного регулювання в економіку й інституційний механізм забезпечення ефективності аграрного сектора, ми погоджуємося з думкою, що «сучасний період розвитку держави потребує переходу (завершення – авт.) від регламентації виробничо-господарської та фінансової діяльності юридичних і фізичних осіб до регулювання економічних процесів за допомогою економічних і правових підойм... Необхідність оптимального поєднання державних функцій із принципами ринкового саморегулювання залишається наріжним каменем теорії добробуту та теорії державної політики» [8, с. 7]. Даний висновок хоч і загальноконтекстний і всеохоплюючий, але його зміст відображає реалії українського аграрного господарського буття, тому у розвиток цієї думки ми небезпідставно наголошуємо на необхідності здійснення державного регулювання аграрного сектора як ринку, який наслідують сформований інституціями інституційний механізм ефективності.

Різноманітність поглядів на визначення сутності і окреслення значимості державного регулювання засвідчує величезний науковий інтерес, а, отже, його всеохоплюючу значимість, особливо щодо України, яка все ще наслідують траєкторії транзитивності розвитку. В цьому криється особливість методологічного визначення місця державного регулювання в інституційному механізмі формування ефективності національної економіки та окремих галузей. Важко заперечити висновок на кшталт «економічний розвиток будь-якої країни пов'язаний з постійною трансформацією власної економіки (але трансформація має бути націлена на підвищення добробуту усього суспільства й окремого громадянина, для чого людство і створило феномен державного регулювання, який представлений в інституційному механізмі національного господарського порядку – авт.)... Але в Україні із проголошенням незалежності влада відмовилася від належного державного регулювання економічних процесів, надіючись, що закони ринку виведуть її на світовий рівень. У результаті було втрачено управління складними економічними процесами (для аграрного сектору це виявилось неабияким деструктивом – виробництва з високою доданою вартістю практично втрачені й галузь перетворилася на сировинний придаток глобального ринку і для зміни ситуації необхідні неабиякі інвестиції – авт.)» [3, с. 46]. Система мала б бути сформована так, щоб засади державного регулювання економіки, аграрного сектора зокрема, враховували інституції в національно-особливому плані як симбіоз

ринкових і державно-регламентаційних. Бо лише за плавного, усвідомленого переходу можна досягти ефекту високопродуктивного поступу. В цьому криється теоретична конструкція авторських суджень щодо визначення суті державного регулювання та його місця в інституційному механізмі формування ефективності аграрного сектора. Це, по-суті, безпековий аспект, адже неправильне, неконструктивне поєднання функцій державного регулювання щодо аграрного сектора, з невірним визначенням інституційних пріоритетів, призводить до погіршення економічної, продовольчої, енергетичної, а в епоху глобальних перетворень також національної безпеки в питанні забезпеченості продукцією агробізнесового походження. Зокрема вважаємо його таким «інструментом» аграрної політики, який упорядковує поведінку економічних агентів у системі формування агроефективності. Отже, державне регулювання – це діяльність держави з підтримання умов для ефективного соціально-економічного розвитку, зумовленого цілями державної політики, а державне регулювання аграрного сектора – сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу держави на процеси відтворення в галузі з метою реалізації цілей державної аграрної політики [12, с. 14].

Розглядаючи аграрний сектор як особливу ринкову інституційну систему в контексті оцінок державного регулювання, яке визнане як складова інституційного механізму формування агроефективності, представимо логічну схему їх виокремлення в методології дослідницького процесу (рис.).

Рис. Схема й структурні елементи представлення державного регулювання в інституційному механізмі формування ефективності аграрного сектора*

* Розроблено автором на основі власних аналітичних оцінок і методологічних узагальнень

Дія державного регулювання в інституційній системі ринку представлена інституційними чинниками нормативно-правового, організаційно-управлінського характеру, організаціями саморегулювання, звичаями, правилами, традиціями. У практичній площині аналітичної оцінки дана функція управління є функціональна підсистема реалізації права держави на застосування заходів владного примусу у механізмі реалізації засад аграрної політики. Це, по-суті, інституційна модель господарського порядку з визначеними нормотворчими документами, регулятивними актами, стратегіями, концепціями. Отже, в інституційному механізмі формування ефективності розвитку аграрного сектора економіки слід звертати увагу на інституційну основу аграрної політики.

В аграрному секторі місце державного регулювання в інституційному механізмі формування ефективності пропонуємо визначати за означеними в нормативних актах і програмних документах функціональними пріоритетами аграрної політики (табл. 1).

Таблиця 1

Нормативне закріплення функціональних пріоритетів політики державного регулювання аграрного сектора економіки України*

Нормативний акт, програмний документ	Функціональний пріоритет аграрної політики та його змістовні характеристики
Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» №2982-IV від 18 січня 2005 р.	Визначення основних засад і стратегічних орієнтирів державної аграрної політики, зокрема в системі державного регулювання
Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві» №2346-XII від 15 травня 1992 р.	Встановлення пріоритетів соціально-економічного розвитку аграрної галузі та села в системі економічних відносин національної економіки
Закон України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років» №2346-XII від 18 січня 2001 р.	Унормування стимулів регуляторного забезпечення ефективності сільського господарства
Закон України «Про зерно та ринок зерна в Україні» №37-IV від 4 липня 2002 р.	Визначення пріоритетних завдань у регулюванні розвитку ринку зерна та забезпеченні ефективного його функціонування
Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» №1877 - IV від 24 червня 2004 р.	Окреслення пріоритетів державної підтримки розвитку вітчизняного аграрного сектора
Закон України «Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру» №758-XIV від 17 червня 1999 р.	Упорядкування галузевих аспектів регулювання і процесу міжгалузевого обміну в галузі виробництва й споживання цукру
Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р.	Встановлення програмних орієнтирів розвитку українського села на період до 2015 року
Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 р.	Формування стратегічних орієнтирів розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року
Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»	Означення концептуальних орієнтирів сталого розвитку, зокрема в частині аграрного сектору й села

- Сформовано і доповнено автором на основі [23]

Стосовно сьогоденного стану вітчизняної економіки державне регулювання представляється як спосіб мобілізації ресурсів, формування оптимальних галузевих пропорцій, усунення проблем безпекового характеру, особливо в аграрному секторі економіки, враховуючи виключну його значимість.

Контури ефективності аграрного сектора економіки України сформовані дією регуляторного механізму, який представлений інституціями реалізації агрополітики. В макроекономічному плані оцінок набутих галузевих ефектів, слід звернути увагу на те, що галузь все ще демонструє зростання. За обсягом валової продукції як головного показника продуктивності праці аграрний сектор, наприклад:

- 2014 р. порівняно з 2013 р. продемонстрував 3,1% зростання у рослинництві, зокрема у сільськогосподарських підприємствах – 3,9%, а у господарствах населення – 1,9%;
- у тваринництві додатковий ефект валового виробництва у 2014 р. порівняно з 2013 р. (плюс 2%) – 4,6% приросту в сільськогосподарських підприємствах.

Це є підтвердженням нашого висновку про те, що державна регуляторна інституційна політика в аграрному секторі економіки України все більше спрямована на стимулювання розвитку великотоварного виробництва, перш за все експортоорієнтованого. Динаміка останніх років така, що господарства населення, які завжди були основними виробниками життєзабезпечуючих видів сільгосппродукції, втрачають свої позиції. Ситуація об'єктивна, адже конкурентоспроможність в умовах аграрного ринку – специфічної системи товарно-грошових відносин за принципами організації і законами функціонування, демонструють лише великі виробники товарної продукції. Якщо, наприклад, у 2010 р. сільськогосподарські підприємства займали питому вагу у загальному обсязі валової продукції 48,3%, в минуле десятиліття вона була ще меншою, особливо в тваринництві, то у 2013 р. – 54%. Їхня частка зростає, тому що завдяки відповідній системі державних регуляторних заходів, особливо в питаннях стандартів якості, вони (сільськогосподарські підприємства) відвойовують ринок. Господарствам населення ці стандарти разом із забезпеченням значних обсягів товарних позицій є недосяжними, особливо у вимірі глобальної конкурентоспроможності. Вони все більше переходять на виробництво «нішевих» продуктів, чому сприяє динаміка розвитку аграрної економіки.

Має свої особливості і динаміка кількісних показників розвитку підприємницьких формувань, які є об'єктом державного регулювання в інституційному механізмі формування ефективності аграрного сектора. В регуляторному вимірі бажано звернути увагу на структурно-динамічні показники розвитку суб'єктів господарювання за організаційно-правовими формами, що безперечно є наслідком дії державної інституційної політики.

Статистичні дані засвідчують, що зменшення кількості діючих господарюючих суб'єктів у сільському господарстві відбувається майже за всіма організаційно-правовими формами господарювання. За період з 2009 по 2014 рік зменшення кількості суб'єктів ЄДРПОУ в Україні становило 4609 одиниць, зокрема за рахунок: фермерських господарств – 2673 одиниць; приватних підприємств – 561 одиниця; виробничих кооперативів – 327 та державних – 117 одиниць. Проте існує і

позитивна динаміка – підприємницькою діяльністю починають займатися селянські господарства, формуючи перш за все додатковий потенціал свого розвитку за рахунок приєднання до присадибних ділянок земельних паїв. Вони стають повноправними учасниками аграрного ринку, заробляючи у такий спосіб на життя, хоча головний аспект їхньої діяльності в сучасних вимірах державної регуляторної політики – це самозабезпечення сільськогосподарською продукцією і лише після того продаж її надлишків на ринку. Характеру товарності дрібний сільськогосподарський бізнес набуває переважно на стихійному, неорганізованому ринку. Разом із цим, вузькоспеціалізований характер виробництва в селянських господарствах, низька товарність господарств населення не забезпечують виробництва конкурентоспроможної продукції, що обмежує можливості створення додаткового продукту в достатньому для розширеного відтворення обсязі.

За даними Державної служби статистики України, продукція сільського господарства формує значну частину українського експорту. За 2014 р. експортовано продукції сільського господарства і харчової промисловості на 16,7 млрд. дол. США (на 0,3 млрд. дол. США менше, ніж за 2013 р.), що становить 30,9% вартості експорту України (проти 27,1% у 2013 р.). Частка країн ЄС складала 26,8% вартості експорту продукції сільського господарства і харчової промисловості України, або 4,8 млрд. дол. США (відповідно 26,4% та 4,5 млрд. дол. США у 2013 р.). У загальній вартості експорту сільськогосподарської продукції і продовольства продукція рослинного походження становила 52,4%. При цьому 39,3% загального обсягу експорту продукції рослинництва припадало на зернові культури, 10,5% – олія, 27,9% – насіння олійних культур. Експорт зерна в натуральному вимірі за 2013 р. склав 36,2 млн.т. Основними експортними зерновими культурами залишаються кукурудза та пшениця. Так, кукурудзи експортовано на 17,6 млн. т (пшениці – 10,5 млн. т), найбільші поставки здійснювалися до країн Азії. Україна у світовому рейтингу сьогодні займає передові позиції з: виробництва й експорту соняшникової олії (1 місце); виробництва соняшнику (1 місце); експорту зернових у світі (4 місце); експорту кукурудзи (4 місце); експорту пшениці (8 місце). І з огляду на потенціал зростання врожайності наприклад зернових – це далеко не межа, проте є проблеми із стабільністю інституційних умов, створюваних державою, щодо підтримки конкурентоспроможності агропродукції, а також залишається незрозумілою державна політика щодо підтримки галузі тваринництва.

Необхідно задіяти повноцінне використання інструментів державної регуляторної політики, що вимагає збалансування аграрного бюджету як в абсолютній величині, так і відносно валового внутрішнього продукту. Аналізуючи динаміку валового внутрішнього продукту, зазначимо, що обсяги виробництва і споживання, належні сільському господарству, мисливству та лісовому господарству, характеризуються значною питомою вагою у його структурі (табл. 2), й надалі зростають у зв'язку зі зміною структури економіки й особливо загальнодержавного експорту. Сільське господарство сьогодні чи не єдина прибуткоутворююча з огляду на експортний аспект для нашої держави галузь, адже сьогодні економічних процесів характеризується кризовістю та перебуває у стадії відновлюваного росту.

Таблиця 2

Динаміка ВВП у сільському господарстві, мисливстві та лісовому господарстві України*

Показники, (у фактичних цінах та відсотках)	Роки					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ВВП, млн. грн.	948056	913345	1082569	1302079	1411238	1520397
Частка виробництва у загальній величині ВВП, %	16,46	17,28	17,93	19,97	19,02	18,20
Частка валової доданої вартості в загальній величині ВВП, %	6,87	7,20	7,63	8,49	7,99	7,56

*Сформовано та розраховано на основі: Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Наявна динаміка зростання питомої ваги агроекономічної формації у валовому внутрішньому продукті України – це безперечно не наслідок продуктивного зростання, а ситуативний аспект кон'юнктурного характеру, детермінований ситуацією на глобальному продовольчому ринку, а також загальним зменшення ВВП нашої держави через територіальні втрати найбільш ліквідних у минулому галузей і виробництв.

Вважаємо, що об'єктивна реальність державного регулювання економіки змодельована ринком та його інститутами, які формують ефекти господарського обміну. Така постановка результативних означень піднятого питання визначена теоретичними та методологічними постулатами інституціональної теорії, а також дослідницькими аспектами її прикладного застосування до контексту аграрної проблематики. Інституційний механізм у базовому його розумінні, а також синтезі категорій, сформувався у прикладному аспекті як сукупність інституцій та інститутів, які моделюють ефективність перш за усе державного регулювання. Наслідком практичного упорядкування економічних взаємодій у їх емпіричному упорядкуванні є результативність, яку наслідуює аграрний сектор економіки загалом. Наголошуємо на доказовості припущення про те, що набута вітчизняним аграрним сектором ефективність, сьогодні змодельована зокрема дією державного регулювання в інституційному механізмі, про це свідчить наведений емпіричний аналіз.

Висновки. Результатом теоретичних узагальнень і аналізу методологічних конструкцій визначення місця державного регулювання в інституційному механізмі формування ефективності аграрного сектора з оцінками тенденцій розвитку галузі є наукове припущення про те, що державне регулювання забезпечує відповідну результативність, яка опосередковано підтверджується загальногалузевими ефектами господарського обміну на рівні підприємств, внутрішнього та глобального ринку. Державне регулювання є провідником аграрної політики, тому виключна значимість його для процесу інституціоналізації правил поведінки економічних агентів задля прогресу виробничої та інших систем вважається нами беззаперечною. В перспективі наступних дослідницьких напрацювань дане питання є таким, що потребує поглибленого вивчення у плані методичного узгодження міждисциплінарних підходів з традиційними методами пізнання природи економічних явищ і наслідків впливу на них факторів державного регулювання.

Список використаних джерел

1. Абалкин Л. Роль государства в становлении и регулировании рыночной экономики / Л. Абалкин // Вопросы экономики. – 1997. – №6. – С. 4-12.
2. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз / В.Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2005. – 292 с.
3. Бардиш Г. Трансформація економіки України в напрямку соціальної спрямованості: Монографія / Г. Бардиш. – К. : Хай-Тек Прес, 2009. – 584 с.
4. Веблен Т. Теория праздного класса. Экономическое исследование институтов / Т. Веблен. – М., 1984. – 368 с.
5. Гайдуцький П.І. Аграрна реформа Л.Д. Кучми в Україні / П.І. Гайдуцький. – К. : Інформаційні системи, 2015. – 448 с.
6. Діброва А.Д. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва: теорія, методологія, практика : монографія / А.Д. Діброва. – К. : Формат, 2008. – 488 с.
7. Єсель Г.В. Організаційно-економічний механізм державного регулювання інтеграції в агропромисловому виробництві : монографія / Г.В. Єсель – К. : ННЦ «Інститут землеробства НААН», 2014. – 195 с.
8. Калетнік Г. Державне регулювання економіки / Г. Калетнік, А. Мазур, О. Кубай. – К. : Хай-Тек Прес, 2011. – 428 с.
9. Калетнік Г.М. Стратегіко-інституційні засади ефективності використання потенціалу аграрного сектору економіки / Г.М. Калетнік // Економіка. Фінанси. Менеджмент : актуальні питання науки і практики. – 2015. – №1. – С. 3-15.
10. Кваша С.М. Наукові засади державного регулювання розвитку аквакультури штучних водойм / С.М. Кваша, Н.М. Вдовенко // Економіка та держава. – 2011. – №11. – С. 12-16.
11. Кириленко І.Г. Світові тенденції та їх вплив на формування глобального інституціонального середовища / І.Г. Кириленко // Інституціональні засади трансформацій в аграрній сфері : збірник матеріалів Тринадцятих річних зборів Всеукр. Конгресу вчених економістів-аграрників 20-21 черв. 2011 р. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – С. 39-48.
12. Кириленко В.І. Економічна безпека аграрного сектору : проблеми регулювання та забезпечення : монографія / В.І. Кириленко. – Миколаїв : В.П. Шамрай, 2014. – 468 с.
13. Лопатинський Ю.М. Трансформація аграрного сектора : інституціональні засади : монографія / Ю.М. Лопатинський. – Чернівці : Рута, 2006. – 344 с.
14. Лупенко Ю.О. Формування перспективної моделі сільського господарства України / Ю.О. Лупенко // Економіка АПК. – 2012. – №11. – С. 10-14.
15. Малік М.Й. Інститути та інституції у розвитку аграрної сфери економіки / О.Г. Шпикуляк, М.Й. Малік // Економіка АПК. – 2011. – №7. – С. 169-177.
16. Малік М.Й. Розвиток підприємництва в аграрному секторі економіки // М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2006. – №4. – С. 3-10.
17. Месель-Веселяк В.Я. Аграрний сектор економіки України (стан, минуле і майбутнє) / за ред. : П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова; моногр. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 1008 с.
18. Могильний О.М. Державна політика у розвитку сільських територій / О.М. Могильний // Економіка АПК. – 2010. – №10. – С. 125-131.

19. Могильний О.М. Державне регулювання аграрного виробництва в період трансформації економіки. – К.: ІАЕ УААН, 2002. – 430 с.
20. Мостовий Г.І. Агробізнес : державне регулювання / Г.І. Мостовий– Х. : Основа, 2002. – 300 с.
21. Небрат В.В. Еволюція ринкових інститутів в Україні : монографія : у 2 ч. / [В.В. Небрат, Н.А. Супрун та ін.]; за ред. канд. екон. наук В.В. Небрат ; НАН України ; Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2012. – Ч.1. – 332 с.; Ч.2. – 460 с.
22. Норт Д. Институционные изменения: рамки анализа / Д. Норт // Вопросы экономики. – 1997. – № 3. – С. 6-9.
23. Онегіна В.М. Інституційна основа аграрної політики: українські реалії й досвід США та ЄС / В.М. Онегіна, Н.В. Шибяєва // Економіка АПК – №1. – 2016. – С. 18-24.
24. Пасхавер Б.Й. Тенденції та проблеми національного продовольчого споживання / Б.Й. Пасхавер // Економіка АПК. – 2014. – №10. – С. 5-13.
25. Саблук П.Т. Активизация экономических реформ в аграрной сфере экономики Украины // Развитие АПК в контексте обеспечения продовольственной безопасности (материалы VIII Междунар. научно-практ. конф., 9-10 сент. 2010 г.); под ред. В.Г. Гусакова. – Минск : Ин-т системных исследований, 2011. – С. 198-201.
26. Уильямсон О. Экономические институты капитализма. Фирмы, рынки, “отношенческая” контракция : пер. с англ. / О. Уильямсон – СПб. : Лениздат, 1996. – 702 с.
27. Хітер Кен. Економіка отраслей и фирм: Пер. с англ. / Кен Хітер. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 480 с.
28. Шпикуляк О.Г. Інституції у розвитку та регулюванні аграрного ринку: монографія / О.Г. Шпикуляк – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – 396 с.
29. Шпичак О.М. Економічні механізми державного регулювання ринків сільськогосподарської продукції та їх проблеми / О.М. Шпичак // Економіка АПК. – 2011. – №2. – С. 150-155.
30. Юрченко В.В. Антикризовий компонент регулювання міжнародних інвестиційних потоків / В.В. Юрченко // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право) : науковий журнал. – К., 2009. – №3. – С. 156-161.

Список використаних джерел в транслітерації / Referenses

1. Abalkin L. Rol gosudarstva v stanovlenii i regulirovanii ryinochnoy ekonomiki / L. Abalkin // Voprosy ekonomiki. – 1997. – #6. – S. 4-12.
2. Andriichuk V.H. Efektyvnist diialnosti ahrarnykh pidpriemstv: teoriia, metodyka, analiz / V.H. Andriichuk – K. : KNEU, 2005. – 292 s.
3. Bardysh H. Transformatsiia ekonomiky Ukrainy v napriamku sotsialnoi spriamovanosti : monohrafiia / H. Bardysh. – K.: Khai-Tek Pres, 2009. – 584 s.
4. Veblen T. Teoriya prazdnogo klassa. Ekonomicheskoe issledovanie institutov / T. Veblen. – M., 1984. – 368 s.
5. Haidutskyi P.I. Ahrarna reforma L.D. Kuchmy v Ukraini / P.I. Haidutskyi. – K. : Informatsiini systemy, 2015. – 448 s.
6. Dibrova A.D. Derzhavne rehuliuвання silskohospodarskoho vyrobnytstva: teoriia, metodolohiia, praktyka : monohrafiia / A.D. Dibrova. – K. : Format, 2008. – 488 s.

7. Yekel H.V. Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm derzhavnoho rehuliuвання intehratsii v ahropromyslovomu vyrobnytstvi : monohrafiia / H.V. Yekel. – K. : NNTs «Instytut zemlerobstva NAAN», 2014. – 195 s.
8. Kaletnik H. Derzhavne rehuliuвання ekonomiky / H. Kaletnik, A. Mazur, O. Kubai. – K. : Khai-Tek Pres, 2011. – 428 s.
9. Kaletnik H.M. Stratehiko-instytutsiini zasady efektyvnosti vykorystannia potentsialu ahrarynoho sektoru ekonomiky / H.M. Kaletnik // Ekonomika. Finansy. Menedzhment : aktualni pytannia nauky i praktyky. – 2015. – №1. – S. 3-15.
10. Kvasha S.M. Naukovi zasady derzhavnoho rehuliuвання rozvytku akvakultury shtuchnykh vodoim / S.M. Kvasha, N.M. Vdovenko // Ekonomika ta derzhava. – 2011. – №11. – S. 12-16.
11. Kyrylenko I.H. Svitovi tendentsii ta yikh vplyv na formuvannia hlobalnoho instytutsionalnoho seredovyscha / I.H. Kyrylenko // Instytutsionalni zasady transformatsii v ahraryni sferi : zbirnyk materialy Trynadtsiatykh richnykh zboriv Vseukr. Konhresu vchenykh ekonomistiv-ahrarynykiv 20-21 cherv. 2011 r. – K. : NNTs IAE, 2011. – S. 39-48.
12. Krylenko V.I. Ekonomichna bezpeka ahrarynoho sektoru: problemy rehuliuвання ta zabezpechennia : monohrafiia / V.I. Kyrylenko. – Mykolaiv : V.P. Shamrai, 2014. – 468 s.
13. Lopatynskiy Yu.M. Transformatsiia ahrarynoho sektora : instytutsionalni zasady : monohrafiia / Yu.M. Lopatynskiy. – Chernivtsi : Ruta, 2006. – 344 s.
14. Lupenko Yu.O. Formuvannia perspektyvnoi modeli silskoho hospodarstva Ukrainy / Yu.O. Lupenko // Ekonomika APK. – 2012. – №11. – S. 10-14.
15. Malik M.I. Instytuty ta instytutsii u rozvytku ahrarynoi sfery ekonomiky / O.H. Shpykuliak, M.I. Malik // Ekonomika APK. – 2011. – №7. – S. 169-177.
16. Malik M.I. Rozvytok pidpriemnytstva v ahrarynomu sektori ekonomiky // M.I. Malik, O.H. Shpykuliak // Ekonomika APK. – 2006. – №4. – S. 3-10.
17. Mesel-Veseliak V.Ia. Ahraryni sektor ekonomiky Ukrainy (stan, mynule i maibutnie) / za red.: P.T. Sabluka, V.Ia. Mesel-Veseliaka, M.M. Fedorova; monohr. – K. : NNTs IAE, 2009. – 1008 s.
18. Mohylnyi O.M. Derzhavna polityka u rozvytku silskykh terytorii / O.M. Mohylnyi // Ekonomika APK. – 2010. – №10. – S. 125-131.
19. Mohylnyi O.M. Derzhavne rehuliuвання ahrarynoho vyrobnytstva v period transformatsii ekonomiky. – K. : IAE UAAN, 2002. – 430 s.
20. Mostovyi H.I. Ahrobiznes: derzhavne rehuliuвання / H.I. Mostovyi. – Kh. : Osnova, 2002. – 300 s.
21. Nebrat V. Evoliutsiia rynkovykh instytutiv v Ukraini: monohrafiia: u 2 ch. / [V.V. Nebrat, N.A. Suprun ta in.]; za red. kand. ekon. nauk V.V. Nebrat ; NAN Ukrainy; In-t ekon. ta prohnozuv. – K., 2012. – Ch.1. – 332 s.; Ch.2. – 460 s.
22. Nort D. Institutsonnyie izmeneniya: ramki analiza / D. Nort // Voprosy ekonomiki. – 1997. – # 3. – S. 6-9.
23. Onehina V.M. Instytutsiina osnova ahrarynoi polityky: ukrainski realii y dosvid SShA ta YeS / V.M. Onehina, N.V. Shybaieva // Ekonomika APK. – 2016. – №1. – S. 18-24.
24. Paskhaver B.I. Tendentsii ta problemy natsionalnoho prodovolchoho spozhyvannia / B.I. Paskhaver // Ekonomika APK. – 2014. – №10. – S. 5-13.

25. Sabluk P.T. Aktivizatsiya ekonomicheskikh reform v agrarnoy sfere ekonomiki Ukrainyi // Razvitie APK v kontekste obespecheniya prodovolstvennoy bezopasnosti (materialyi VIII Mezhdunar. nauchno-prakt. konf., 9-10 sent. 2010 g.); pod red. V.G. Gusakova. – Minsk : In-t sistemnyih issledovaniy, 2011. – S. 198-201.
26. Uilyamson O. Ekonomicheskie instituty kapitalizma. Firmy, ryinki, “otnoshencheskaya” kontraktatsiya : per. s angl. / O. Uilyamson– SPb. : Lenizdat, 1996. – 702 s.
27. Hiter Ken. Ekonomika otrasley i firm: Per. s angl. / Ken Hiter. – M. : Finansyi i statistika, 2004. – 480 s.
28. Shpykuliak O.H. Instytutsii u rozvytku ta rehuliuivanni ahrarnoho rynku: monohrafiia / O.H. Shpykuliak. – K. : NNTs IAE, 2010. – 396 s.
29. Shpychak O.M. Ekonomichni mekhanizmy derzhavnogo rehuliuivannia ryнкiv silskohospodarskoi produktsii ta yikh problemy / O.M. Shpychak // Ekonomika APK. – 2011. – №2. – S. 150-155.
30. Iurchenko V.V. Antykryzovyi komponent rehuliuivannia mizhnarodnykh investytsiinykh potokiv / V.V. Iurchenko // Stratehiia rozvytku Ukrainy (ekonomika, sotsiologhiia, pravo) : naukovyi zhurnal. – K., 2009. – №3. – S. 156-161.

ANNOTATION

STATE REGULATION IN THE INSTITUTIONAL MECHANISM OF FORMATION OF AGRARIAN SECTOR EFFECTIVENESS

KINDZERSKYI Vitalii, postgraduate, assistant of the Department of Business Economics and Human Resource Management, Chernivtsi National University named after Y. Fedkovich (Chernivtsi)

The theoretical and methodological aspects of the state regulation and its role and meaning in the economics are revealed. The author offers his view of the conceptual scheme and identification of the structural elements of the state regulation in the institutional mechanism of the agrarian sector effectiveness formation. The analysis of the evolution of the regulatory support and the stimulation of the field of development in the context of the normative consolidation of the functional priorities of the state regulation policy in the institutional dimension is made. The agrarian effectiveness changing tendency in the global context of the macro economical representing of the commercial effects as a result of the regulatory policy in the agrarian sector of the economy of Ukraine is analyzed in the article. The author made his own conclusion of the theoretical methods of the agrarian sector effectiveness accommodation with the state regulation institutions.

Key words: state regulation, agrarian policy, agrarian sector, institutional mechanism, effectiveness, institutions.

Tabl. 2. Figure. 1. Lit. 30.

**АННОТАЦИЯ
ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ В ИНСТИТУЦИОННОМ
МЕХАНИЗМЕ ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ АГРАРНОГО
СЕКТОРА**

КИНДЗЕРСКИЙ Виталий Владимирович, аспирант,
*ассистент кафедры экономики предприятия и управления персоналом,
Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича
(г. Черновцы)*

В статье раскрыты теоретико-методические аспекты государственного регулирования и определены его роль и значение в экономике. Предложено авторское видение концептуальной схемы и идентификацию структурных элементов представления государственного регулирования в институциональном механизме формирования эффективности аграрного сектора. Осуществлен анализ эволюции нормативно-правового обеспечения стимулирования развития отрасли в контексте оценки нормативного закрепления функциональных приоритетов политики государственного регулирования в институциональном измерении. Проанализированы тенденции изменения агроэффективности в глобальном контексте макроэкономического представления хозяйственных эффектов, которые признаны следствием регуляторной политики в аграрном секторе экономики Украины. Сделан авторский вывод о теоретической конструкции средств согласования эффективности аграрного сектора с институтами государственного регулирования.

Ключевые слова: государственное регулирование, аграрная политика, аграрный сектор, институциональный механизм, эффективность, институты.

Табл. 2, Рис. 1. Лит. 30.

Інформація про автора

КИНДЗЕРСЬКИЙ Віталій Володимирович - аспірант, асистент кафедри економіки підприємства та управління персоналом Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (м. Чернівці, вул.М. Черемшини, 26/1, 58000, v.kindzerskyu@meta.ua)

KINDZERSKYI Vitalii - postgraduate, assistant of the Department of Business Economics and Human Resource Management, Chernivtsi National University named after Y. Fedkovich (Chernivtsi, Cheremshyn str. 26/1, 58000, v.kindzerskyu@meta.ua)

КИНДЗЕРСКИЙ Виталий Владимирович - аспирант, ассистент кафедры экономики предприятия и управления персоналом Черновицкого национального университета имени Юрия Федьковича (г. Черновцы, ул. М. Черемшины, 26/1, 58000, v.kindzerskyu@meta.ua)

Стаття надійшла до редакції 30 листопада 2015 року

